פאה
פרק ד

מ"א

הקדמה

א) גבי פאה כתיב (ויקרא כג, כב) "לעני ולגר תעזוב אותם", ומדכתיב תעזוב (ולא כתיב יהיה, תוי"ט), ילפינן דצריך להניח לפניהם הפאה במחובר, והם יבוזו את הפאה. אולם מדכתיב "אותם", שהוא לשון מיעוט, ילפינן דדוקא אותם שאין בהם סכנה אתה עוזב לפניהם, ואי אתה עוזב אותם שיש סכנה בעליתם, אלא הבעה"ב צריך להוריד הפירות מן האילן, וכיון דצריך להוריד הפירות מן האילן, תקנו חכמים שיחלק הבעה"ב הפירות לעניים, וכתב בירושלמי הטעם למה צריך לחלק להם, משום שמא יראה לעני מודעתו (היינו שהוא קרובו), וישליך לפניו, ויפסיד לשאר העניים, אלא צריך לחלק לעניים בשוה .

המשנה

ב) **הפאה ניתנת במחובר לקרקע**, פאה שאין בה סכנה לעלות ללקט (כגון תבואה, וקטניות, וסתם אילנות), ניתנת במחובר לקרקע, דהיינו שאחרי שקרא שם פאה על הפירות, אינו קוצר הפאה בשביל העניים, אלא מניח הפאה מחובר לקרקע, והעניים יבוזו את הפאה, כמו שביארנו הטעם לעיל באות א'.

ג) **בדלית ובדקל, בעה"ב מוריד ומחלק לעניים**, באילן שיש בו סכנה בעלייתו, כגון בדלית (גפן המודלית ע"ג עצים או אילנות), ובדקל (עץ תמרים), מוריד ומחלק לעניים , כמו שביארנו באות א'.[ב]

ד) **ר"ש אומר, אף בחליקי אגוזים**, דהיינו אילנות של אגוזים, שאילנותיהם הם חלקים, שאין בהם קשרים, וקשה לעלות בהם ללקט הפירות, בזה פליגי ת"ק ור"ש, ת"ק ס"ל דאין בהם כ"כ סכנה, לפיכך, ניתנת במחובר לקרקע, ור"ש ס"ל דיש בהם סכנה, לפיכך, בעה"ב מוריד ומחלק לעניים .[ג]

ה) בפירות שנאמר בהם הדין דניתנת במחובר לקרקע, אם כל העניים רוצים שהבע"ה יוריד ויחלק להם, יכולים למנות הבעה"ב להוריד ולחלק להם, כמו שמבואר מתוך דברי משנתינו.

ו) **אפי' תשעים ותשעה אומרים לחלק, ואחד אומר לבוז, לזה שומעין, שאמר כהלכה,** היינו בפאה הניתנת במחובר לקרקע, אם למשל יש מאה עניים, ותשעים ותשעה מהם אומרים לחלק, ורק אחד מהם אומר לבוז, כיון שהאחד אמר כהלכה, שומעין לו, וחייב הבעה"ב להניח להם לבוז. ועי' בתוי"ט, שמדבריו מבואר, שאפי' אין כוונתו לקיים ההלכה, אלא משום שהוא בריא וחזק יותר מחביריו, או אוכל יותר מהם, אעפ"כ שומעין לו, כיון שאמר כהלכה.

[א] ומאותו טעם, גם מי שעבר וקצר כל שדהו, דאמרי' דחזרה פאה לעומרים, מ"מ אינו יכול להניח הפאה לפניהם, שמא יראה עני מודעתו, וישליך לפניו, אלא צריך לחלק להעניים בשוה.

[ב] בדלית ובדקל קבעי בירושלמי מתי קורא שם פאה, האם הקריאת שם צריך להיות כשהפירות עדיין מחוברים לאילן, או קורא שם לאחר שמוריד אותם לקרקע, והנפק"מ הוא לענין מי חייב לשלם לפועלים להוריד הפירות לקרקע, אי אמרי' דהקריאת שם צריך להיות במחובר, החיוב לשלם לפועלים יהא על העניים, כיון דבעודם מחוברים כבר הפירות הם הממון של העניים, וא"כ הם ישלמו לפועלים, או הבעה"ב ינכה שכר הפועלים מהפירות של פאה, אבל אם הקריאת שם הוא לאחר שמורידם לקרקע, על הבעה"ב לשלם, כיון דבשעה שמורידם, עדיין הם הממון שלו. אולם בירושלמי מסיק, דאפי' אי נימא דהקריאת שם הוא במחובר, מ"מ תקנו חכמים שעל הבעה"ב לשלם לפועלים, שמא לא יהא לפועלים מעות לשלם, ויסתכנו להוריד הפירות בעצמן. וזמן הקריאת שם, האם הוא במחובר או בתלוש, נשאר איבעיא דלא איפשטא, אבל עכ"פ, למדנו מכל זה, דיש מושג של קריאת שם בפאה.

[ג] נמצא ד**ת"ק** ס"ל דרק בדלית ובדקל יש דין דמוריד ומחלק, ו**ר"ש** ס"ל, דאף בחליקי אגוזים יש דין דמוריד ומחלק, ובירושלמי יש שיטה שלישית, ד**ר"מ** ס"ל דבכל האילנות יש דין דמוריד ומחלק, דס"ל דבכולם יש סכנה, ולר"מ, הא דקתני דהפאה ניתנת במחובר לקרקע, היינו בתבואה.

[ד] ועי' במפרשים שהקשו, הא עובר הבעה"ב על הלאו דלא תכלה. וי"א דהוי שלוחם של העניים, וי"א דאה"נ, רק אחר יכול לעשות כן, אבל לא הבעה"ב.